

ПРОЦЕС ЯДЕРНОГО РОЗЗБРОЄННЯ І УКРАЇНА

КОНДРАТЕНКО Олег Юрійович,

кандидат історичних наук, доцент,

Інститут міжнародних відносин Національного авіаційного університету

У статті проведено аналітичний огляд участі України у ядерному роззброєнні після закінчення холодної війни та припинення біполярного протистояння. Зокрема проаналізовано українську роль у переговорних процесах стосовно скорочення стратегічних наступальних озброєнь Росії та США, добровільну відмову від ударного ядерного арсеналу. Особливо говориться про місце України в сучасному світі як держави з без'ядерним статусом.

Ключові слова: Україна, США, ядерна зброя, ядерне роззброєння, стратегічний ядерний арсенал.

Відмова від використання ядерної зброї у політичних та військових цілях стала актуальною майже одразу після її створення. У дискусіях політиків та політичних експертів різних поколінь чи не найгострішим було і залишається питання повного виключення ядерної зброї з системи міжнародних відносин як засобу досягнення політичних, економічних та ідеологічних цілей. Утім, це не зашкодило різкому кількісному зростанню ядерних держав на політичній карті після випробування нового виду озброєнь Сполученими Штатами під час сумнозвісного бомбардування японських міст Хіросіми і Нагасакі у серпні 1945 р. Так, з метою захисту своїх зовнішньополітичних амбіцій вже у 1949 р. свою ядерну бомбу випробував головний тоді супротивник США – Радянський Союз. У 1952 р. до ядерного клубу долучилася Великобританія, згодом Франція (1960) та Китай (1964). У подальшому число ядерних держав поповнили Індія (1974) та Пакистан (1998). Сьогодні за непідтвердженими даними ядерну зброю має Ізраїль, активно останнім часом у гонку озброєнь включився Іран. Не зважаючи на ряд попередніх домовленостей про обмеження гонки озброєнь, скорочення стратегічних арсеналів та створення без'ядерних зон, процес збільшення кількості держав, що володіють ядерною зброєю ризикує повністю вийти з під міжнародного контролю.

Процес активного скорочення наступальної стратегічної зброї розпочався фактично у останні місяці існування Радянського Союзу був для України своєрідним вододілом на шляху до отримання нею без'ядерного статусу. Звісно, Україна за тодішніх умов не могла виступати самостійним актором міжнародних відносин та відігравати бодай помітну роль безпосереднього учасника цього процесу. Проте з крахом світового соціалізму та здобуттям незалежності у серпні 1991 р. Україна як новостворена держава в силу історичних обставин отримала третій за потужністю ядерний арсенал у світі. Останнє дало можливість нашій країні стати на певний час ключовим об'єктом міжнародної уваги при узгодженні цілої низки питань стосовно скорочення надлишків ядерної зброї, яка накопичилася в ході біполярного протистояння двох наддержав.

Не дивлячись на актуальність і свою гостроту, дане питання так і не стало об'єктом наукових дискусій та серйозних студій. Роботи стосовно тематики ядерного роззброєння представлені у переважній своїй більшості науково-публіцистичними статтями, розміщеними в газетах та е-пресі. При тому останнє стосується як вітчизняних так і російських авторів. Серед таких варто назвати О. Будрука [2], Д. Рафесенка [9], О. Смирнова [11] тощо. Особливо можна говорити про роботи таких авторів як І. Дудко [6], який торкається цієї проблематики у своїх статтях. Значну наукову вартість представляє робота американського автора Дж. Гудбі [3].

Тому головним нашим завданням буде з'ясування причино-наслідкової сутності ядерного роззброєння та визначення місця в ньому України шляхом проблемно-хронологічного аналізу основних подій, які стосуються нашого питання.

Передусім відмітимо, що одним із завершальних акордів холодної війни стало підписання у Москві 31 липня 1991 р. Радянським Союзом та Сполученими Штатами Договору про скорочення і обмеження стратегічних наступальних озброєнь, більш відомого як СНО-1. Цей Договір став продовженням розпочатого у 1970-ті рр. діалогу наддержав стосовно оптимізації ядерних потенціалів і передбачав забезпечення паритету між стратегічними силами двох сторін на рівні 70% від тодішньої кількості ядерних боезарядів. За Договором, кількість таких одиниць для обох сторін повинна бути скорочена до 6 тис. одиниць та 1,6 тис. одиниць засобів їх доставки. Передусім варто звернути увагу на той своєрідний казус, який виник з ратифікацією цього Договору. Відомо, що у грудні 1991 р. СРСР де-юре припинив своє існування, а три новоутворені держави, якими стали Україна, Білорусь та Казахстан де-факто поповнили «членство» так званого ядерного клубу. Саме тому Договір СНО-1 прак-

тично ураз застарів, а керівництву США і вже новій Росії як основній спадкоємиці радянської імперії потрібно тепер було шукати нові шляхи для поглиблення роботи щодо подальшого скорочення ядерних потенціалів. Практично одразу після краху СРСР, Білорусь та Казахстан відмовилися від радянської ядерної спадщини на користь Росії, здебільшого через те, що остання ставала для них тягарем і аж ніяк не здобутком. До всього додалися також і економічні труднощі з якими зіткнулися новоутворені держави і утримання стратегічних сил було б вкрай невиправданим в умовах наростаючої кризи. Проте Україна як відомо не поспішала наслідувати прикладу своїх вчорашніх республік-побратимів, успадкувавши від СРСР понад 30% ядерного потенціалу. Київ вже починаючи з 1991 р. намагався використовувати свій ядерний потенціал як предмет торгу щодо гарантій безпеки з боку великих держав у майбутньому [2, 5].

Волею долі та історичних обставин наша держава стала третьою в світі за потужністю свого ядерного потенціалу після США та Росії. Заглянувши в статистику, котра стала загальнодоступною, з'ясовуємо, що з розпадом СРСР на території України залишилося 222 одиниці стратегічних носіїв - 176 міжконтинентальних балістичних ракет (МБР) і 46 важких бомбардувальників (ВБ), в т. ч. й новітніх ТУ-160, а також відповідне ядерне оснащення (близько 2000 ядерних боеголовок міжконтинентальних балістичних ракет (МБР), крилатих ракет (КР) і ядерних бомб для бомбардувальників). Крім цього, на території України залишилась значна кількість тактичних ядерних боезарядів за якими так бідкаються окремі сучасні політики. Водночас вже біля 20 років ні для кого не є секретом те, що Україна успадкувала ядерний потенціал від СРСР за умов повної відсутності контролю над ним, оскільки рішення по застосуванню ядерної зброї могло бути прийняте лише на рівні Москви [3, с. 68].

Сполучені Штати досить неоднозначно сприйняли появу нових ядерних держав на території колишнього СРСР і з насторогою ставилися до розосередження зброї масового знищення, яке загрожувало стати новою загрозою миру. Також небезпечним для США видалося й те, що складність тодішньої економічної ситуації в країнах СНД на їх думку не дозволить «новим» ядерним державам надійно контролювати зброю масового враження та технології її виробництва. Саме тому виникала небезпека потрапляння такої зброї до рук неблагонадійних екстремістських режимів та терористичних організацій ісламського фундаменталізму. Проте найбільше непокоєнь викликала у Вашингтона непередбачуваність українського керівництва, котре дедалі відкритіше намагався виставити надмірний ядерний арсенал предметом зовнішньополітичного торгу. Останнє також суперечило «Декларації про державний суверенітет України» (1990), «Акті проголошення незалежності України» (1991) та військової доктрині в яких прямо йшлося про те, що Україна бачить себе у майбутньому без'ядерною державою. Саме тому Вашингтон м'яко але недвозначно дав зрозуміти Києву, що незалежність України може бути поставлена під сумнів у разі якщо Україна добровільно не відмовиться від ядерної зброї і буде використовувати її як засіб тиску чи шантажу. При цьому у постанові Верховної Ради від 2 жовтня 1991 р. говорилося: «Україна проводить політику, спрямовану на повне знищення ядерної зброї і компонентів її базування, розміщених на території України. Вона має намір виконати це в мінімальні строки...». Вже 18 грудня 1991 р. Л. Кравчук запевнив держсекретаря США Джеймса Бейкера в тому, що Україна зробить все для найшвидшого виводу ядерних ракет зі своєї території і попросив надати їй відповідну допомогу у розв'язанні цієї проблеми. Також у своєму листі (1992 р.) до президента США, український лідер стверджував, що «Україна забезпечить знищення всієї ядерної зброї, включаючи стратегічну наступальну зброю, розміщену на її території» [3, с. 58].

Вже невдовзі Україна стала як Росія так і Сполучених Штатів об'єктом боротьби за роззброєння. Тобто дві країни у своїх відносинах почали розігрувати українську карту, а Україна перетворилася на розмінну карту великої геополітичної гри яка розпочалася. У зв'язку з цим ядерне роззброєння перетворилося на суто політичне питання. Спершу після розпаду СРСР Росія намагалася зберегти контроль над стратегічними озброєннями України, Білорусі та Казахстану у рамках командування об'єднаних збройних сил СНД, утім Україна категорично відмовилася від участі в цьому утворенні. Згодом РФ вдалася до нових дій шляхом різкого наполягання на передачі Україною всієї ядерної зброї Москві. Аргумент останньої був здебільшого військово-технічний і полягав у тому, що українська сторона не здатна самостійно експлуатувати й забезпечити застосування ядерної зброї. Підтекстом цієї аргументації звісно була політична мета - збереження України у орбіті свого впливу й намагання перешкодити США першими втрутитися в процес повного ядерного роззброєння України. У свою чергу США побоювалися українських МБР, частина з яких була націлена на об'єкти в Америці. У зв'язку з цим Вашингтон ініціював вже до кінця грудня 1991 р. розпочати проведення серії тристоронніх зустрічей Україна-Росія-США, на яких би обговорювалися варіанти ядерного роззброєння України. Такі консультації у форматі 2+1 розпочалися вчасно. США зобов'язувалися оплатити весь цей процес, а також надати певну компенсацію Росії. Серед основних своїх завдань Вашингтон вбачав змусити Укра-

їну відмовитися від тактичної і стратегічної ядерної зброї з подальшим її виведенням за межі території держави [9].

У Верховній Раді вже з початку 1990-х рр. не раз лунали голоси депутатів (здебільшого В. Черновола, Л. Лук'яненко та В. Толубка – *О.К.*) про передчасність відмови України від ядерного статусу. Першими сигналами щодо приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї як неядерної держави стали: заява Верховної Ради України від 24 жовтня 1991 р., Звернення до парламентів та народів світу від 5 грудня 1991 р. та відповідна постанова Верховної Ради від 9 квітня 1992 р.

Варто нагадати, що процедура ратифікація Договору СНО-1 затримувалася у зв'язку зі складністю процесу ухвалення положень цього Договору у парламентах України, Білорусі та Казахстану. Також процес ускладнився після того як 12 березня 1992 р. Л. Кравчук заявив про призупинення вивозу до РФ тактичної ядерної зброї, мотивуючи це недостатністю російських потужностей по переробці ядерного палива. Також Україна обстоювала позицію щодо процесу здійснення вивезення і знищення ядерної зброї виключно під міжнародним наглядом. Задля прискорення останнього, 23 травня 1992 р. було підписано додатковий п'ятисторонній протокол (США, Росія, Україна, Білорусь, Казахстан) до Договору СНО-1 у Лісабоні, який увійшов в історію міжнародних відносин як Лісабонський протокол. У ході реалізації договору СНО-1 Україна намагалася забезпечити рівноправний статус з Росією, США та іншими державами СНД на територію яких поширюється даний Договір. Підписавши Лісабонський протокол Україна приєднувалася до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї 1968 р. чим визнавала себе державою котра не володіє і не виробляє такий вид озброєння. При цьому Київ зобов'язався упродовж 7-літнього терміну повністю вивезти ядерну зброю зі своєї території [3, с. 62].

Попри все, США намагалися робити закиди Україні про непослідовність дотримання умов Лісабонського протоколу, оскільки мовляв остання не поспішала з виробленням механізмів по вивезенню стратегічного арсеналу. Така «нерішучість» України дратувала Росію та США, оскільки гальмувала ратифікацію чергового Договору про скорочення стратегічних наступальних озброєнь (СНО-2), підписаного ними 3 січня 1993 р. У відповідності до Договору передбачалося двостороннє скорочення ядерних потенціалів до 3,5 тис. одиниць боєзарядів на початок 2003 р. Москва та Вашингтон чекали ратифікації попереднього Договору (СНО-1) у парламентах трьох «нових» ядерних держав. Найгірше справи у цьому напрямку просувалися в Україні, котра подовжувала гартити подвійну гру тим самим затягуючи час з надією домогтися для себе надійних гарантій безпеки насамперед з боку Росії. При цьому не варто забувати й про те, що однією з головних причин затримки ратифікації СНО-2 були саме фінансові проблеми Російської Федерації, які не дозволяли останній повноцінно забезпечити технічні можливості по транспортуванню боєголовок з території «нових» ядерних держав та проводити утилізацію ядерного палива [7].

Певним поступом до скорочення та ліквідації ядерної зброї стало підписання 3 вересня 1993 р. так званих Масандрівських угод, котрі покликані були відіграти роль своєрідного дороговказу до ліквідації стратегічних запасів, розташованих на території України. Також дані угоди регламентували порядок здійснення двостороннього нагляду за експлуатацією ракетних комплексів України й Росії. Таким чином, механізм було запущено і вже 25 жовтня 1993 р. черговим важливим кроком до роззброєння стало ухвалення Угоди Україною і США щодо надання першої технічної й фінансової допомоги у ліквідації ядерної зброї та запобіганні її розповсюдженню. В цілому затримка ратифікаційних термінів по СНО-1 та СНО-2 позначилися погіршенням стосунків України як з Росією так і з США. Міністерство оборони Росії відчайдушно намагалася зберегти контроль над українським військовим контингентом та інфраструктурою після того як Україна відмовилася приймати участь в об'єднаних збройних силах СНД. США в свою чергу продовжувало посилювати політичний тиск на Україну з метою прискорення ухвалення умов Договору СНО-1. Пом'якшенню напруження у американсько-українських відносинах послугувало підтвердження без'ядерного статусу України у Верховній Раді від 18 листопада 1993 р. та прийняття Постанови про ратифікацію Договору СНО-1 і Лісабонського протоколу. У відповідності цієї постанови Україна зобов'язувалася скоротити з подальшим знищенням 36% носіїв і 42% ядерних боєзарядів стратегічної наступальної ядерної зброї, що знаходилася на її території. Зрештою тристоронній компроміс було викладено 14 січня 1994 р. у заяві України, Росії та США, який передбачав безпекові гарантії українській стороні, повагу її суверенітету, а також надання фінансово-технічної допомоги у реалізації плану роззброєння та фінансової компенсації за вартість високозбагаченого урану. При цьому було узгоджено графік початку виведення ядерної зброї з території України, згідно якого до листопада 1994 р. Київ мав передати Росії 200 ядерних зарядів для їх подальшої ліквідації [8].

США взяли на себе зобов'язання надати Україні фінансову допомогу у рамках програми На-на-Лугара розміром 175 млн. дол. на демонтаж шахтово-пускових установок та розукомплектування ракет. Росія зі свого боку гарантувала поставку Україні ТВЕЛів - палива для АЕС, які будуть вироблятися зі знищених українських стратегічних ядерних зарядів. Для цього США надавали компенсацію Росії у розмірі 100 млн. дол. Від 16 листопада 1994 р. Верховна Рада задекларувала приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї за умов повної гарантії безпеки з боку ядерних держав. З метою забезпечення ядерної та екологічної безпеки України під час вивезення стратегічних боєзарядів між урядами України та Російської Федерації 10 травня 1994 р. було укладено відповідну угоду про двосторонню співпрацю в сфері обслуговування та ліквідації ядерного потенціалу на території України. Зрештою гарантії щодо безпеки були надані Україні 5 грудня 1994 р. у Будапешті президентами США, Росії та Великобританії шляхом підписання відповідного Меморандуму. Зокрема лідери цих держав зобов'язалися у подальшому гарантувати незалежність, суверенітет та існуючі кордони, утримуватися від економічного тиску з метою досягнення вигод. Разом з тим, документи з наданням Україні гарантій безпеки підписали ще дві ядерні держави – Франція і Китай. Без'ядерний статус України остаточно був закріплений країнами-учасниками НБСЄ від 1 січня 1995 р., а 1 червня наступного року було практично завершено вивіз стратегічних ядерних боєприпасів до Росії [3, с. 65].

Відмовою від ядерного потенціалу Україна сподівалася на певні політичні й економічні дивіденди від США та Росії через надання допомоги у здійсненні економічних перетворень та поглиблення гарантій безпеки. Зрештою Вашингтон дав чітко зрозуміти Україні про початок співпраці з НАТО як без'ядерної держави у рамках Програми Партнерство заради миру до якої Київ приєднався на початку 1994 р. Водночас певні гарантії допомоги у модернізації української економіки були надані під час першого офіційного візиту Л. Кучми до США у листопаді 1994 р. Наступним важливим кроком до зближення з Україною з НАТО та поглиблення двосторонньої співпраці стало підписання 9 липня 1997 р. в Мадриді 16-ма лідерами держав і урядів та Генеральним секретарем НАТО Хав'єром Соланою з одного боку й Президентом України з другого «Хартії про особливе партнерство між Україною й НАТО». З підписанням цього документа сторони брали на себе зобов'язання розширити співпрацю з метою сприяння забезпечення стабільності та демократичних цінностей у Центрально-Східній Європі. Утім сьогодні по великому рахунку ні Росія ні США досі не готові по-справжньому гарантувати Україні безпеку як позаблоковій державі [8].

Значна частина сучасного українського політикуму бідкається та «щиро» шкодує з приводу втрати Україною свого ядерного статусу. Подібної думки дотримуються й окремі військові аналітики. Зокрема директор Центру військово-політичних досліджень Д. Тимчук ратує за якнайшвидше повернення Україною тактичної ядерної зброї з метою підвищення гарантій оборонної достатності та зміцнення авторитету на міжнародній арені [13]. Утім на наше глибоке переконання – судження відносно того, що авторитет і незалежний статус України можна зміцнити наявністю ядерної зброї є ще одним міфом новітнього українського буття. Про це зокрема відзначає у своїй публікації політолог О. Смирнов доводячи те, що Україна формально була ядерною державою, а не просто площадкою для чужих ядерних ракет на зразок НДР, Польщі або Чехословаччини [11]. Останнє пояснюється тим, що наша держава виробляла найпотужніші ядерні ракети для Радянських збройних сил та забезпечувала кадрами вище військово керівництво СРСР. При цьому повноцінною ядерною державою Україну було назвати складно, хоча б з причини відсутності повної інфраструктури для виробництва, випробування і обслуговування ядерної зброї протягом всього циклу її експлуатації – від прийняття на озброєння до зняття з такого. До цього варто додати відсутність кодів по забезпеченню управління ядерною зброєю (так званої «ядерної валізи») без яких вона автоматично перетворювалася на ядерний мотлох [11].

Нинішній посол США в Україні Вільям Тейлор активно приймає участь у спільній програмі щодо перспективної ліквідації українських ракет, які були призначені для використання в системі носіїв ядерної зброї. Сьогодні Україна прискорено включається до процесу роззброєння [14]. Останньою крапкою у ядерному роззброєнні України стала заява Президента В. Януковича під час короткої зустрічі зі своїм американським колегою Бараком Обамою 12 квітня 2010 р. про намір України позбутися високозбагаченого урану, який може бути використаний для виготовлення кількох ядерних боєзарядів. В кінці 2010 р. 50 кг цієї речовини було передано Росії [15]. 7 лютого 2011 р. під час зустрічі міністра закордонних справ України К. Грищенка з помічником держсекретаря США сторонами активно обговорювалися питання щодо подальшого скорочення наступальної зброї РФ і США. 26 вересня 2011 р. К. Грищенко і Х. Клінтон підписали меморандум про спільне взаєморозуміння в ядерній співпраці та безпеці [12]. Згідно документу Україна зобов'язується до березня 2012 р. відмовитися від

усіх запасів високозбагаченого урану. Зі свого боку США пообіцяли надати для цього фінансову підтримку, а також сприяти переобладнанню ядерних дослідницьких об'єктів для роботи останніх на більш безпечному – низькозбагаченому урані. Крім того, Вашингтон зобов'язався сприяти будівництві в Україні дослідницької ядерної установки. На всі заходи США має намір виділити Києву 60 млн. дол. [12].

Висновки

Відмовившись від ядерного статусу упродовж п'ятирічної епопеї, Україна перш за все прагнула уникнути участі у будь-яких військових союзах та позбутися російського впливу, аргументом якого у першій половині 1990-х рр. залишалася зброя масового знищення. Більшість вітчизняних та зарубіжних політологів і експертів одностайно схвалюють добровільну відмову України від ядерного потенціалу, який сьогодні по-перше, залишався б «валізою без ручки», по-друге, вимагав величезних коштів на своє утримання і по-третє, ніс би в собі страшну екологічну небезпеку. Втім у деяких сучасних політиків, попри болючу народну пам'ять про Чорнобиль, час від часу з'являється ностальгія за ядерним минулим України як вагомими політичним аргументом.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Акт проголошення незалежності України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Будрук О. Ядерна зброя на території України: проблеми набуття без'ядерного статусу / О. Будрук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ucipr.kiev.ua/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=685>
3. Гудби Дж. Неразделенная Европа. Новая логика мира в американско-российских отношениях / Джеймс Гудби. – М.: Междунар. отношения, 2000. – 336 с.
4. Декларация про державний суверенітет України [Елетронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>
5. Договори ЧО-1, ЧО-2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%9D%D0%92-1>
6. Дудко І. Д. Нестационарність постбіполярної системи міжнародних відносин / І. Д. Дудко [Елетронний ресурс]. – Режим доступу: nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gile...
7. Москва осудила решение украинского парламента [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.kommersant.ru/65420>
8. Під без'ядерною парасолькою: Україна та її ядерні можливості – ілюзії і реальність [Елетронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/article.php?news_id=19
9. Рафеенко Д. Ядерный фактор во внешней политике Украины (1991-1996 гг.) / Д. Рафеенко [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.evolutio.info/index.content&task=view&id=701&Itemid=55>
10. Системная история международных отношений в четырех томах. 1918-2003 / отв. ред. А. В. Богатуров. - М. : Культурная революция, 2004. - Т. 4: Документы. 1945-2003. – 598 с.
11. Смирнов А. Миф о ядерном разоружении Украины // А. Смирнов // <http://www.anti-orange-ua.com.ru/content/view/1631/48/>
12. США заплатят Украине 60 млн. дол. За обогащенный уран // Сегодня. – 2011. – 14 февраля.
13. Украина должна вернуть себе тактическое ядерное оружие, - военный эксперт [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.hvylva.org/news/exclusive/11183>
14. Украина пообещала США разоружаться и дальше [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://for-ua.com/ukraine/2009/04/13/190605.html>
15. Янукович сдал последний оружейный уран [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.pravda.com.ua/rus/news/2010/04/12/4931460/>

Кондратенко О.Ю. Процесс ядерного разоружения и Украина. / Институт международных отношений Национального авиационного университета.

В статье проведен аналитический обзор участия Украины в ядерном разоружении после окончания холодной войны и прекращения ядерного противостояния. В частности, проанализировано украинскую роль в переговорных процессах относительно сокращения стратегических наступательных вооружений России и США, добровольный отказ от ударного ядерного арсенала. Отдельно говорится о месте Украины в современном мире как государстве с без'ядерным статусом.

Ключевые слова: Украина, США, ядерное оружие, ядерное разоружение, стратегический ядерный арсенал.

Kondratenko O. The process of nuclear disarmament and Ukraine. / Institute of International Relations of the National Aviation University.

The article deals with the analytical review of Ukraine's participation in the nuclear disarmament process after the end of the cold war and the cessation of the nuclear standoff. In particular analyzed the Ukrainian role in the negotiation processes regarding the reduction of strategic offensive arms of Russia and the united states, voluntary refusal from a shock nuclear arsenal. Separately said about the place of Ukraine in the modern world as the state with the non-nuclear status.

Key words: Ukraine, united states, nuclear weapons, nuclear disarmament, strategic nuclear arsenal.